

GRUP CLARIS

Anàlisi de les relacions entre Catalunya i Espanya

Enric Juliana

Enric Juliana Ricart

Nascut a Badalona l'any 1957, és Periodista (Ciències de la Informació, Universitat Autònoma de Barcelona). Va començar la seva carrera professional l'any 1977 al diari *Tele/eXprés*. Posteriorment va treballar com a redactor dels serveis informatius de Televisió Espanyola (Sant Cugat), director d'informatius de TVE-Catalunya i subdirector de la revista d'informació general en llengua catalana *El Món*. Redactor del diari *El País* entre els anys 1987 i 1991, va ingressar a *La Vanguardia* l'any 1991 com a redactor en cap d'informació local durant la vigília dels Jocs Olímpics de Barcelona.

Entre els anys 1996 i 2000 va realitzar la tasca de corresponsal del diari a Roma, amb una atenció especial al Vaticà i a la política italiana. Estant a Roma, va cobrir diferents episodis de la guerra balcànica a Kosovo i Albània. L'any 2000 va ser nomenat subdirector de *La Vanguardia*, càrrec des del qual, entre altres tasques, va impulsar la creació del suplement setmanal *Cultura/s*. L'any 2004 es va fer càrrec de la delegació del diari a Madrid, com a director adjunt, càrrec que actualment realitza.

Col·labora en diferents programes de debat polític a Onda Cero i Antena 3TV.

També és autor de tres llibres de crònica i anàlisi política: *La España de los pingüinos* (Destino, 2006), *La rectificació* (Destino, 2006, juntament amb altres autors) i *La deriva de Es-*

paña (RBA, 2009), un llibre de recent publicació que ha estat un dels primers a fer una anàlisi de la situació política espanyola des del punt de vista de l'actual crisi econòmica.

Premi «Ciutat de Badalona de Comunicació» (2001); Premi «Ciutat de Barcelona» de periodisme (2005). Premi «Ciudad de Badajoz» de periodisme (2008).

«Cavaliere dell'Ordine della Stella della Solidarietà Italiana» (2007).

Anàlisi de les relacions entre Catalunya i Espanya

Bona nit. En primer lloc, moltes gràcies per la invitació del Xavier Muñoz i a l'Associació d'Amics de la Universitat Autònoma. Moltes gràcies per la seva presència; moltes gràcies, també, per la presència aquí del president Maragall, al qual feia bastant de temps que no tenia l'oportunitat de saludar, i el conseller Ernest Maragall. A tots dos els conec, com han pogut saber en la lectura d'aquest currículum una mica abarrocat que els han llegit que té l'objectiu d'impressionar una mica la gent de Madrid a la qual els havia d'enviar.

Hauran vist que deu anys de la meva activitat periodística els vaig dedicar a la informació local: quatre al diari *El País* i sis a *La Vanguardia*. Aquí, inevitablement, i amb molt profit per part meva, vaig conèixer l'alcalde Maragall i després el seu germà regidor, amb els quals hem tingut de tot, però bàsicament hem tingut paraules positives, tot i que alguna vegada segurament s'haurien enfadat amb mi per motius diversos com pertoca en tota relació entre la política i el periodisme.

Amb el president Maragall, a més, es va donar una altra circumstància, que fins i tot va ser una mica comentada a Barcelona per alguna gent, i és que l'any 1997 tots dos vam anar a parar a Roma per atzars del destí. Per part meva, perquè després d'aquells deu anys de periodisme local ja tenia ganes de deixar-ho perquè em semblaven una mica excessius, ja que havia fet tot el que creia que podia fer. I l'alcalde de Barcelona, i després president de la Generalitat de Catalunya, perquè també buscava un període de descans i de reflexió, com és ben sabut.

Allà vam coincidir, i vaig tenir la possibilitat de no només poder parlar sobre algunes coses amb ell, sinó també d'escriure alguna cosa divertida, fins i tot amb un cert punt de malícia, en aquells moments en els quals s'anaven generant unes expectatives que després es van veure realitzades, com sempre passa en el món de la política, d'una manera no lineal, perquè així és com funciona el món. I sobre això, potser, a partir d'aquesta idea de la no linealitat de les coses, és per on podria començar a explicar-los el que escric en el diari amb una certa regularitat i anar una mica més enllà: explicar com es veuen les coses des d'aquesta plataforma d'observació interessant, i algunes vegades una mica atabaladora, que és Madrid.

Aquests anys que he estat a Itàlia he intentat mantenir vives algunes relacions i amistats amb persones de fora del país, italians, portuguesos, etc., i procuro també mantenir relacions estables amb alguns francesos. Això és una cosa interessant, perquè quan els has d'explicar com estan les coses vas veient que et va sortint amb molta claredat, perquè t'obliga a prendre distància de les coses, a simplificar i a buscar l'essència o les línies bàsiques de les coses. Intentar entendre cap on van les coses, però no des del punt de vista només de la xafarderia, que evidentment ens interessa i que és una mica una de les salses del periodisme, sinó també des de poder trobar una certa destil·lació del moment.

Crec que si ara haguéssim d'explicar a un amic del nord d'Itàlia què està passant a Espanya, el primer que s'hauria de dir és que Espanya en aquests moments està sotmesa a una

discontinuitat. Una discontinuïtat de la qual el país i la societat espanyola en el seu conjunt no acaben de tenir una consciència del tot exacta, perquè encara, en termes històrics o en termes de temps polítics, es ressent.

En termes col·loquials, de vegades dic que això és com aquell que va per l'autopista i té un accident i afortunadament en surt viu, està en condicions de poder sortir del cotxe, però s'adona que ha passat quelcom greu i que el cotxe està totalment espatllat, i que durant un període de temps no sabem ben bé on estem, ni què és el que ha passat, ni per què. Una interrupció brusca del que era la dinàmica del cotxe i que ens hauria permès una continuïtat. Passa un temps fins que no assimiles aquesta realitat.

Diria que, forçant o extrapolant molt aquesta imatge, això que està passant avui en dia a Espanya és alguna cosa similar. És a dir, la crisi econòmica ha provocat uns efectes en cadena d'una profunditat extraordinària a tot el món, d'això no en tenim cap dubte, però, a més, en el cas espanyol ha provocat un forat important en el model econòmic, d'una dimensió que en aquests moments encara no hi ha en el cos social una consciència col·lectiva del què està passant. Tothom sap que alguna cosa greu i important està passant, i que suposarà una discontinuïtat, però ningú encara no sap ni quines seran les conseqüències d'això ni quina serà la modificació exacta que això tindrà en el curs del país.

Penso que aquest és l'element, i penso que això és important en el cas espanyol, que a més té unes característiques molt diferents d'altres països d'Europa com França, Itàlia o Alemanya. Aquests països portaven darrere seu uns anys d'una important fortificació econòmica del benestar social, i van començar a percebre ja a finals dels noranta que alguna cosa no estava funcionant. Aquesta avaria s'anava manifestant amb molta lentitud i amb unes manifestacions polítiques comple-

xes, complicades, a vegades amb retorns, és a dir, no lineals, sinó discontinues, amb alterances que no s'acaben de realitzar com a projecte. Hi podia haver un cert clima de malestar, però sense que això adquirís dimensions dramàtiques, o en qualsevol cas si les adquiria ho feia amb un caràcter melodramàtic, tal com ha passat a Itàlia.

«La crisi econòmica ha provocat uns efectes en cadena d'una profunditat extraordinària a tot el món, a més, en el cas espanyol ha provocat un forat important en el model econòmic, d'una dimensió que en aquests moments encara no hi ha en el cos social una consciència col·lectiva del què està passant.»

En canvi, Espanya és diferent en aquest aspecte, perquè aquests pilots que han avisat Itàlia i la resta de països europeus a Espanya no s'han encès, perquè la dinàmica espanyola era una altra quan aquests països europeus se'n començaven d'adonar.

Una persona a qui tinc molt de respecte, un economista català notable, amb experiència en el món local, va estar durant un temps llarg tenint funcions de responsabilitat importants al Ministeri d'Indústria. Fa pocs anys, estant a Madrid al Ministeri d'Indústria, me'l vaig trobar i em va dir, amb un punt d'excitació, que si allò seguia amb el mateix ritme amb què estava anant –estic parlant de l'any 2005– no només superaríem França, sinó que ens podíem acostar a Alemanya. I això ho deia una persona sensata, ho puc ben assegurar; una persona que mereix tot el respecte, que no és un fantasma. Un home de Barcelona sensat i forjat gairebé a l'Administració municipal de Barcelona.

Així doncs, efectivament, els registres de la realitat l'any 2005, el que aleshores deien era això; això és el que es creia. Aquí hi ha hagut una discontinuïtat extraordinària, perquè aquesta màquina, que en termes estadístics i

en termes també d'economia real estava funcionant, ha sofert una interrupció. Aquest és el nucli de la qüestió. Crec que el moment parteix d'aquí, és a dir, que hi ha un moment de discontinuïtat que a més té una singularitat molt específica, molt espanyola, i és que es produeix en un país amb creixements econòmics positius durant catorze anys consecutius. Aquests catorze anys han suposat una novetat radical, en termes històrics, perquè això pràcticament no havia passat mai a la història d'Espanya des del segle XVI.

S'han produït uns canvis de manera molt accelerada. S'han produït uns importantíssims canvis en les formes de vida de la societat espanyola i uns avantatges i unes millores del benestar material. I no només en els darrers quinze anys, sinó que hauríem d'agafar tot el cicle de la democràcia. De cop i volta, però, ens trobem davant d'aquest procés que té en alguns aspectes elements gairebé miraculosos.

Des de Catalunya a vegades costa de veure-ho, perquè l'evolució catalana ha estat diferent de la d'Espanya en alguns aspectes. Catalunya té alguns elements similars a d'altres països europeus: mentre Espanya estava eufòrica, a Catalunya ja es començaven a encendre alguns senyals que indicaven que les coses no anaven bé. Les eufòries dels darrers quinze anys a Catalunya també han existit, però amb menys intensitat, probablement, que en altres llocs d'Espanya. En alguns llocs d'Espanya han passat, en un període de trenta anys, d'anar a buscar aigua a la font a tenir el cotxe davant la porta, i a Catalunya, fa trenta anys, ja n'hi havia alguns que tenien el cotxe davant la porta.

Per això s'explica el fet real que avui Catalunya actua de censor dels problemes d'Espanya. D'alguna manera avança i avisa d'alguns problemes i algunes situacions que estan a punt d'arribar. Aquesta ha estat una característica d'aquests últims anys de la política catalana. Aquests avisos moltes vegades no han

volgut ser compresos, algunes vegades perquè realment no ho han volgut ser i d'altres perquè eren difícils d'entendre des d'una altra perspectiva. Al meu entendre, aquest és el nucli de la qüestió, de la qual se'n derivaran totes les coses que puguin passar a la política espanyola en els propers dos o tres anys, és a dir, en el que queda de legislatura i en el que serà l'inici del cicle electoral que està a punt de començar aviat precisament a Catalunya.

«En alguns llocs d'Espanya han passat, en un període de trenta anys, d'anar a buscar aigua a la font a tenir el cotxe davant la porta, i a Catalunya, fa trenta anys, ja n'hi havia alguns que tenien el cotxe davant la porta.»

A partir d'aquí hi ha una crisi econòmica que en aquests moments està adquirint les formes d'una crisi política. No perquè hi hagi inestabilitat parlamentària; el govern ni està ni estarà en situació de caure els propers dos anys, no perquè hi hagi altres elements d'inestabilitat institucional importants, ni tan sols l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, al meu parer, que presenta altres problemàtiques però no de creació d'inestabilitat institucional, sinó perquè els forjats psicològics de la política espanyola en aquests moments estan tremolosos. Han reposat sobre unes bases materials durant un temps que han donat una gran seguretat al país, a les classes mitges i a la gent més humil. I de cop i volta tot això tremola. Per primera vegada, des de l'any 1977, la societat espanyola no sap què passarà demà passat.

Vostès em diran que l'any vuitanta tampoc se sabia quan hi va haver l'intent de cop d'estat. Sí que és cert que ningú sabia com acabaria el procés de transició i que hi havia riscos de regressió importants que alguns van intentar materialitzar. Això és veritat, però tothom tenia clar –i qui no ho tenia clar ho intuïa– que el país anava cap a una direcció

ascendent. I sobretot ho tenien clar les persones joves que s'estaven preparant per prendre la direcció del país, com va passar a partir dels anys vuitanta d'una manera molt contundent, amb la majoria absoluta del Partit Socialista l'any 1982. La perspectiva estava clara, i qui no la coneixia perquè no tenia informació ho intuïa. L'esperit anava cap a aquella direcció, i en aquests moments això no és així. En aquests moments, el món espanyol comença a respirar els aires de la vella Europa.

Ara em recordo d'Itàlia, que durant els anys vuitanta va ser un país d'excessos i de cop i volta, a partir de principis dels noranta, tot això es talla i entra en una semidepressió, només sostinguda pel fet i per l'obligació de poder estar a l'interior de l'euro. Recordo d'estar a Roma i em trobava quan venia a Barcelona, l'any 1999/2000, amb un festival consumista extraordinari que els italians en aquells moments eren incapaços de poder igualar.

Bé, crec que ara l'espanyol es troba amb això; ha topat amb una nova realitat d'una manera brusca i es troba amb moltes més incerteses. I com sempre passa, quan es produeix una modificació ràpida o brusca de les condicions de vida de la gent, i sobretot de les expectatives, hi ha un problema d'adequació dels discursos polítics, que no són només discursos de caràcter racional, com bé saben les persones que es dediquen a la política, sinó que tenen molts elements de caràcter de construcció d'unes idealitzacions que en aquests moments encaixen malament. Readequar això és complicat i necessita un temps.

Això és la política! En aquest procés de readequació és en el qual intervé la política, i això és extraordinàriament complex i a més requereix temps, perquè és impossible la modificació del curs de les relacions de força entre els polítics i les idees de fons que regeixen una societat, dels sentiments i de les pulsions que fan moure les coses per readequar-les novament a una nova situació.

Això a la vegada coincideix, o té la seva expressió genuïna en el cas espanyol, amb un fet que també li dóna una gran singularitat al país, cosa que de vegades als catalans crec que ens costa de veure, perquè també estem molt capficats en les nostres coses, i és que Espanya és un país bastant peculiar.

Espanya és un país solar, és a dir, que una part molt important de la seva economia, probablement el 40%, depèn del sol (del cel) i del sòl (de la terra). I després, políticament, Espanya és un país de «*juntas*», com ja passava a principis del segle XIX, i que aquesta cosa que en diuen l'estat de les autonomies s'ha anat consagrant, i que si ho anem repassant ara nominalment veurem que hi ha la Junta de Andalusia, la Junta de Castilla-La Mancha, etc., tal com es va trobar Napoleó Bonaparte el dia que va posar els peus a Espanya.

I tot això sobre la base d'una organització politicoadministrativa que té uns elements d'eficàcia demostrats, perquè estem en un dels estats més antics de l'Europa occidental, amb uns elements de regionalització gairebé inèdits a Europa. Diria que són radicalment inèdits per un fet, perquè en el federalisme alemany hi ha una qüestió que no podem ignorar, i és que va ser imposat pels guanyadors de la guerra mundial, considerant que l'única manera que Alemanya no suposés un perill de caràcter imperialista en el futur, o no ho tornés a representar, era donar força altre cop als interessos territorials i configurar el país d'una altra manera.

En el cas espanyol, la nova regionalització del país no és fruit d'una imposició externa, sinó que és fruit d'una dinàmica política interna complexa, fins i tot dels propis jocs d'astúcies de la política espanyola. Si ho mirem amb perspectiva, o amb una certa fredor, fins i tot l'estat de les autonomies en el seu estat actual és fruit, bàsicament, del joc d'astúcies que fa possible la transició. I això és Espanya. És un país que és solar, és a dir, que el

40% de la seva riquesa depèn dels dos sols i que es reitera dos segles després com un país de juntes. Aquest país ha de fer front, en aquests moments, a una situació de gran dificultat, de la necessitat de reinventar una part del model econòmic, d'haver d'afrontar els propers anys, que seran d'una gran dificultat, de dificultat pressupostària i dels comptes públics, i de mantenir uns estàndards de protecció social i de benestar.

Parlem d'una societat que ha viscut molt bé durant un llarg període de temps; s'ha acostumat a viure en el millor format de l'Europa occidental, i que ha emmarcat a més de quatre milions d'immigrants com a part important del nou model econòmic. En aquests moments tindrà grans dificultats per decidir què fa amb ells, perquè una part d'aquests estan en una situació de subproletariat o d'evolució cap al subproletariat.

Aquests són els aspectes més negatius; ara no voldria fer un dibuix absolutament tràgic. Juntament amb això també hi ha molts aspectes positius, i per mi, aquest període llarg de benestar i de canvi democràtic ha tingut dos efectes molt positius i que també són dues novetats històriques importants i gens menyspreables, sinó que seran determinants per al futur. En primer lloc, el país ha adquirit vigor, és a dir, que l'ascens social i la configuració d'una amplíssima classe mitja amb possibilitats ha fet emergir gent molt vigorosa i amb molta iniciativa, ja no només concentrada en les velles àrees industrials o en les primigènies àrees industrials, sinó bastant repartides per tot. Parlem d'un país en el qual no hi ha un sud desastrat, un sud amb el qual hauríem de passar comptes, però no és un sud desastrat, no és un sud d'Itàlia, per entendre'ns. En segon lloc, tenim un país democràtic. Això de vegades als catalans, amb les nostres discussions circulars, ens pot fer perdre de vista les coses: Espanya és un país democràtic. Ara, el president Pujol ha volgut introduir en el de-

bat el discurs del fracàs de Sepharad, la idea d'Espriu d'una Espanya que pensi com els catalans. És evident que això ha fracassat i ho podem donar per descartat. Ara bé, Espanya és un país en el qual la gent és democràtica. Després hi ha la premsa de Madrid; a vegades hi ha manifestacions patològiques, això no ho negaré, però el fons social és democràtic. Aquests trenta anys no han passat en va.

«El país ha de fer front, en aquests moments, a una situació de gran dificultat, de la necessitat de reinventar una part del model econòmic.»

Per tant, aquí estem en una mena de confluència de factors que és com una mena de país desorientat, perquè ha passat una cosa que no estava en el guió. Fins al punt que, fins i tot el nostre president del govern avui encara transmet el missatge que no ha passat res, que amb una mica d'oli al motor això es tornarà a engegar. Aquest és el missatge que encara se segueix transmetent.

Aquest no és un país fàcilment depressiu, sinó que és vigorós, en el sentit que l'acumulació de forces, per dir-ho en termes clàssics, feta durant aquests anys de democràcia ha fet que s'acumulessin uns quadres empresarials importants i també molts sabers. A més, té una estructura o una forma de vida democràtica. En definitiva, té la suficient cultura política radicada i profundament basada en la democràcia. La gent a Espanya és democràtica.

Aleshores penso que estem en aquesta confluència de factors; aquests són els vectors que es troben. I això posa el país en una situació una mica complexa. No estem en un país en el qual s'hagin viscut moments de crisi política llarga; l'única que es va produir va ser la de la UCD, que els espanyols van liquidar ràpidament. Aquella que la gent va percebre que era la força política sobre la qual se sostenia queia, l'incipient edifici democràtic li fallava, va ser substituïda ràpidament per una altra

que tothom intuïa que tenia la força i el vigor suficient per posar en marxa el projecte en el qual la majoria es reconeixia.

Després, els canvis que s'han fet, s'han fet amb bastant eficàcia. Quan al Partit Socialista semblava que li costava suportar el pes del seu propi desgast, una part de la societat, que fins i tot no acceptava amb molt de grat la victòria del Partit Popular, va deixar passar el Partit Popular i després, quan es va arribar a la conclusió que el PP havia abusat de la paciència de la gent, va ser substituït radicalment. Per tant, aquí ens podem trobar per primera vegada en una certa situació de crisi política. Insisteixo, no de crisi institucional ni d'estabilitat del govern, però sí de crisi de representació política i de perspectiva, que no es pugui resoldre d'una manera tan enèrgica i ràpida com va passar en el passat.

D'alguna manera –això sap greu dir-ho perquè es pot interpretar malament–, però el país es podria «italianitzar» una mica. No en el sentit caricaturesc de la paraula, sinó que pot entrar en una situació de menys estabilitat política com ells han viscut, que les coses no acabin d'estar del tot clares, entre altres coses perquè és difícil d'aclarir-les.

Això surt reflectit a les enquestes; no és una percepció subjectiva, sinó que a les enquestes apareix. L'actual president del govern té un índex de desconfiança del 73%, el més alt que hi ha hagut mai en els registres del CIS des de la democràcia, però és que el cap de

l'oposició té el 80% de desconfiança. Crec que amb aquestes dues dades queda tot bastant resumit.

Aleshores diria que un altre element afeïgit, que li dona un punt de novetat important, és que a aquesta crisi cal sumar-n'hi una altra, que és una certa crisi de la comunicació del país, de la comunicació política. Vostès saben que en aquests moments les formes de comunicació, de transmissió d'informació i d'idees estan subjectes a un procés de canvi molt im-

«L'actual president del govern té un índex de desconfiança del 73%, el més alt que hi ha hagut mai en els registres del CIS des de la democràcia, però és que el cap de l'oposició té el 80% de desconfiança.»

portant. Qualsevol persona que tingui fills joves ho sap perfectament. Però no només això, sinó que els formats tradicionals de transmissió de la informació, de l'opinió i de la configuració de l'opinió pública, que segueixen tenint una capacitat d'influència real a la societat, a la vegada estan patint una altra crisi que és la derivada de la crisi econòmica.

La distorsió comença a ser molt forta, i a la vegada incrementa el malestar i la sensació que tot comença a estar desencaixat. Vindria a ser com una crisi de transmissió de la pròpia situació. En fi, dit això, ja gairebé he esgotat el temps per sintetitzar la manera com veig les coses.